

meu; «l'estany de *Rosseylo*», a. 1398 (*InuLC*).

El procés fonètic no em sembla dubtós: ultra la dissimilació de -NON en -lon (igual que en BARCINON > *Barcelona*), aquí, en evolucionar -USCI- com -oïse-, la semivocal es trasllada a la síl·laba següent, resultant *roseilón* > -elón. És ja el fonema que deixen comprendre la forma *Euscellio* de l'Astrònom, i la grafia *Rosciliona* del diploma de 816; hi pogué ajudar la influència de noms com *Casteylon* CASTELLIONEM, més nombrosos que els derivats en -ELL-ONE.

Un moment decisiu és el del testament del Comte Girard de Rosselló en què deixà el nostre rei Anfós el Cast, com hereu del seu comtat, amb l'extensió que detalla: on notem la inclusió de punts extrems com *Garrus*, *Bompàs*, *l'Albera*, *Tatzó*, *Ceret*, *El Voló* (doncs, incloent-hi el Baix Vallespir, la Marenda i la Salanca) (col·le. Mor. LXXVII, 179-84).² Original perdut que Fossà restableix a base de còpies, no sense introduir-hi interpretacions suspectes de voler legitimar la futura anexió a França. Però com fa notar Miret i Sans, poc durà el títol de «Comte de Rosselló», des de llavors: ja 4 anys més tard, el 1176, el rei Anfós ja només s'intitula «Comte de Barcelona, i rei d'Aragó», abandonant el títol de comte de Rosselló, en firmar amb els seus títols, donant proves que aquest comtat és part integrant de *Catalunya* (*BABL* II, 472).

Algunes altres mencions antigues de més relleu: 876: *Rusilione* (Abadal, *Eixalada*, 148); les nombroses dels docs. p. p. *Cat. Car.* II, començant des de 814: formes *Ro-*, *Ruscilionis*, *Rossi-*, *Russilionis* i «comitatus *Rossili-*, *Rosoionensis*», 31, 34, 38, 110, 165, 228, 243, 369, 373, 386, i *pagus Ross-*, 31, 34, 28... Quan M. Gigot afirma assenyalar en l'a. 943 la «première mention originale»: «comitatu, *Resolionense*» (*RLiR* XXVIII, 19) serà bo pendre-ho «a benefici d'inventari». Una data d'algun valor històric, la de l'any des del qual CCandí coneix el càrrec de veguer de *Rosselló* (*BABL* IX, 117).

En fi, saltant a l'altre cap de la història els tristos anys de 1651 «s'alça la *leva de Rosselló*» (Calmette, *RLR* LXV, 93): se sent venir la fi de la guerra i la «pau» (?) que sacrificarà la unitat de la pàtria a l'acord dels monarques absolutistes de París i Madrid; el poble rossellonès, però, pren les armes i vénen aviat els «Angolets», el Comte de Llar...

HOMÒNIMS. N'hi ha un de molt conegut: *Roussillon*, vila de 3000 hab., cap d'un cantó en el dept. Isère (distr. Vienne), 45 k. al S. de Lió, i uns 10 més enllà del límit N. de la llengua d'Occ.³ És versemblant, però, que la identitat amb el nom català resulti d'una coincidència, cf. l'estudi de *Romania* XLV, 1919, 439, resumit per Vincent (*NLL d. l. Fr.*, § 575), segons els quals és un deriv. purament francès d'un fr. ant. *ros*, *rossel* (germ. RAUS) 'canya', documentat en fr. ant.⁵⁵ en obres dels Ss. XII i XIII.

Deuen tenir raó perquè és sabut que el francès ha creat un sufix diminutiu -illon. D'altra banda aquest NL delfinès no sols està documentat pel poema èpic *Girart de Rossillon* i algun doc. coetani, sinó que es

repeteix en altres llocs de la zona, aplegats per Vincent: altres sengles a l'Isère i la Vaucluse, i 2 *Rossillon* a l'Ain, tots els quals Vincent data ja de 1160, 1130 o S. XIII. Tot això, doncs, resulta d'una convergència fortuïta i manca d'interès per a la història del nostre cabdal *Rosselló*; si bé ací calia parlar-ne per evitar confusions i malentesos de semi-erudits i de gent poc informada.

Per altra banda hi ha homònims veritables en el domini català, almenys un de ben conegut, sense sortir de la Toponímia.

ROSSELLÓ, poble del Segrià, 7 k. al N. de Lleida (en la carretera d'Alguaire), amb municipi.

PRON.: *roseló*, a Torrelameu, Alfarràs i Algerri (Casac. 1920); id. en les meves enqs. de 1956, en els pobles del voltant i aquest mateix (cf. GGC, 42).

MENCIONS ANT. 1285: *Rossilionem* (MiretS., *Castellbò*, p. 114); 1359: *Rossello* (*CoDoACA* XII, 25); S. XVII, cit. junt amb *Vensilló* (MiretS., *Templ.*, p. 46).

L'ETIM. no es pot dir que sigui independent de la del *Rosselló* cabdal, però crec que ve del NP *Rosselló*, que per la seva banda, però, deu venir d'una aplicació d'aquest al caràcter de NP. Que en aquest altre terreny, deu ser succedani del nom del comtat i comarca, es veu perquè en qualitat de NP, es troba, almenys de primer, només en docs. rossellonesos. C. a. 1100: «ego *Rosselo* --- ego quidem *Rossilio* ---», i signat: «*Rosseio*» [en tots accentuem ó]. Un en un doc. relatiu a la Salanca (Col·le. Moreau), que deu ser el mateix que ja publica Alart (*Cart. Rouss.*, 110-111); 1155: «*filius Russilionis* Escarig», en un doc. d'Elna, p. p. Moreau, vol. LXVIII. Com es veu, doncs, el NP és personalització del nom de comtat. Era ja freqüent en els docs. des d'un o dos segles abans que la primera doc. del NL del Segrià, i des d'abans de l'ocupació de Lleida per Ramon Berenguer IV.

Altres NPP o NLL menors, succedanis del nostre principal: Creu de Cal *Rosselló*, terme Odèn-Canada (xxxviii, 157.24; CATorras, *Pir. Cat.* VIII, 372a). Sengles barranquets de *Rosselló*, a Vilallonga d'Assafor i Castell de Castells (xxxiii, 51.8; xxxiv, 157.2). Son *rosaló*, a Sta. Eugènia (Mall.) (XL, 92.19). Rota d'en *rosaló*, a Lloseta (XL, 53.6). Com és ben sabut el cognom *Rosselló* és freqüent i d'antiga tradició a Mallorca, i també valencià, almenys del Migjorn (Xeresa, Alacant etc.).

¹ «Ποταμοί --- ἐκ τῆς Πυρρήνης ὁ τε Ρουσκίνων καὶ ὁ Ἰλιβιρρις πόλιν ἔχων ὁμώνυμον ἐκάτερος αὐτῶν, τοῦ δὲ Ρουσκίνωνος καὶ λίμνη πλησίον ἐστὶ χωρίον μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης» IV, 1.6. Que F. Lasserre tradueix «d'autres rivières qui descendent --- du Mont Pyréné: des villes s'élèvent sur leurs bords. *Ruscino* et *Ilibirris* chacun une ville qui porte son nom; près de *Ruscino* se trouve un étang, ainsi qu'un territoire marécageux ---» (ed. G. Budé II, 13). — ² A part de la seva importància històrica, aquest testament és un doc. molt notable, pel caràcter popular que demostra. Ultra les deixes a senyors, és ple de mencions de deixes i